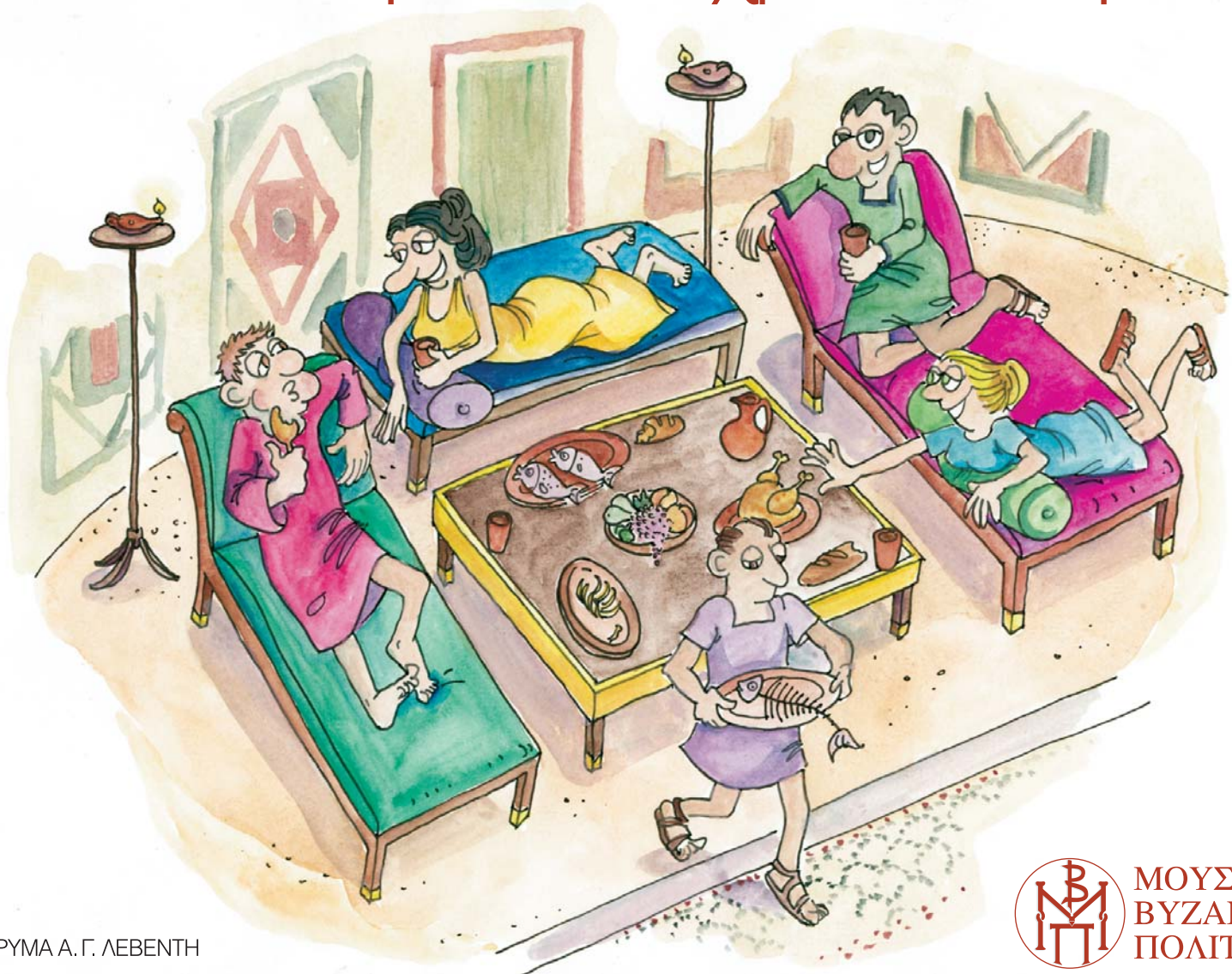

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Όψεις της καθημερινής ζωής στην παλαιοχριστιανική εποχή

ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

ΧΟΡΗΓΟΣ: ΙΔΡΥΜΑ Α. Γ. ΛΕΒΕΝΤΗ

Βρισκόμαστε στην παλαιοχριστιανική εποχή.

Η εποχή αυτή ξεκινάει το 330 μ.Χ. (4ος αιώνας), όταν ο Μ. Κωνσταντίνος ιδρύει την Κωνσταντινούπολη, και διαρκεί ως τα μέσα του 7ου αιώνα. Πρόκειται για την πρώτη περίοδο της βυζαντινής ιστορίας.

- 1 .....
- 2 .....
- 3 .....
- 4 .....
- 5 .....
- 6 .....
- 7 .....

Η κυρία Ιστορία μοιάζει πολύ μπερδεμένη! Ανακατεύτηκαν οι σελίδες της και δεν ξέρει τι να κάνει! Βοηθήστε την λοιπόν να ξαναβάλει στη σωστή χρονολογική σειρά τις σελίδες με τα ιστορικά γεγονότα που κρατάει στα χέρια της.

Ρωμαϊκή ή βυζαντινή αυτοκρατορία;

Στο χάρτη μπορείτε να δείτε τη ρωμαϊκή αυτοκρατορία στη μεγαλύτερή της έκταση. Βρισκόμαστε στα 330 μ.Χ., όταν ο Μ. Κωνσταντίνος κάνει πρωτεύουσα του κράτους την Κωνσταντινούπολη.

Το 395 μ.Χ. (4ος αι.) ο Θεοδόσιος χωρίζει το ρωμαϊκό κράτος στα δύο. Το ανατολικό τμήμα το δίνει στο γιο του Αρκάδιο, ενώ το δυτικό στο γιο του Ονώριο.

Ποια ήταν η πρωτεύουσα:

α. του ανατολικού τμήματος της αυτοκρατορίας;

.....

β. του δυτικού τμήματος της αυτοκρατορίας;

.....

Ποιο από τα δύο κράτη αποτέλεσε τη γνωστή σε μας σήμερα βυζαντινή αυτοκρατορία;

.....

Στην πραγματικότητα οι κάτοικοι της αυτοκρατορίας δεν χρησιμοποίησαν ποτέ τον όρο «βυζαντινή αυτοκρατορία». Οι ίδιοι ονόμαζαν τους εαυτούς τους Ρωμαίους, και την πρωτεύουσα του κράτους τους Νέα Ρώμη, Κωνσταντινούπολη και

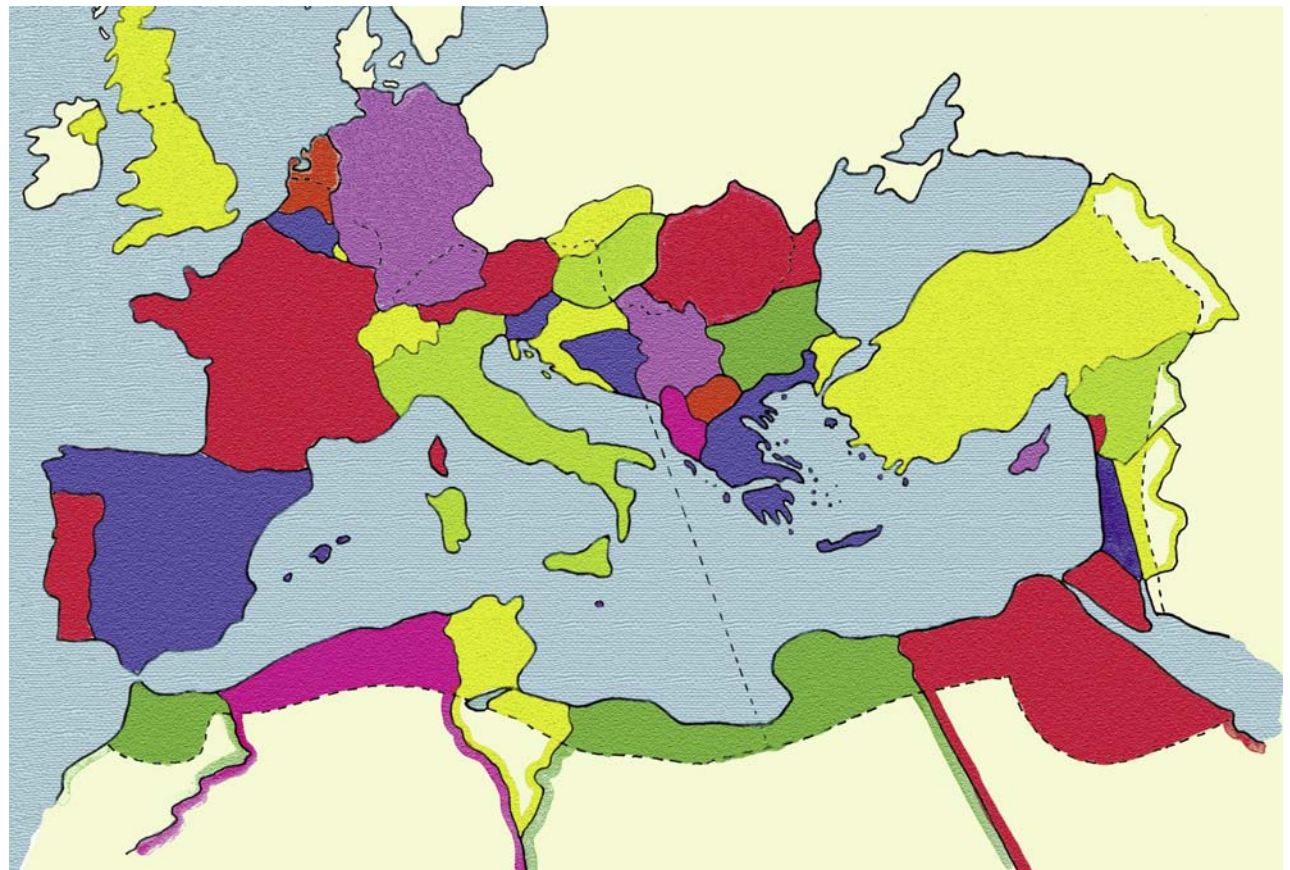
Βυζάντιο. Οι όροι «Βυζάντιο» και «βυζαντινός» χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά για όλη την αυτοκρατορία και τους κατοίκους της από τους ιστορικούς της Δύσης το 16ο αιώνα.

Βρείτε και γράψτε στο χάρτη τα ονόματα της παλιάς πρωτεύουσας του κράτους, της Ρώμης, της νέας πρωτεύουσας, της Κωνσταντινούπολης, καθώς επίσης και της Θεσσαλονίκης.

Η Κωνσταντινούπολη ιδρύθηκε στη θέση της αρχαίας πόλης Βυζάντιο. Το Βυζάντιο χτίστηκε στα 657 π.Χ., όταν Μεγαρείς άποικοι με αρχηγό το Βύζαντα έφτασαν στη Χρυσούπολη της Προποντίδας ψάχνοντας, σύμφωνα με χρησμό που τους έδωσε το μαντείο των Δελφών, την «πόλη των τυφλών». Κανείς δεν γνώριζε πού βρίσκεται η πόλη αυτή. Όταν ο Βύζαντας απελπισμένος ανέβηκε στην κορυφή ενός θαλασσόβραχου για

να ψάξει, είδε απέναντι από τη Χρυσούπολη έναν όμορφο τόπο, με επτά λόφους κι έναν κάμπο. Αμέσως κατάλαβε πως η πόλη των τυφλών ήταν η Χρυσούπολη: αυτοί που την έχτισαν δεν είδαν τον παράδεισο που κρυβόταν απέναντί τους για να χτίσουν εκεί την πόλη τους. Οι Μεγαρείς άποικοι πέρασαν απέναντι, όπου και έχτισαν την αποικία τους. Από το όνομα του αρχηγού τους την ονόμασαν Βυζάντιο.

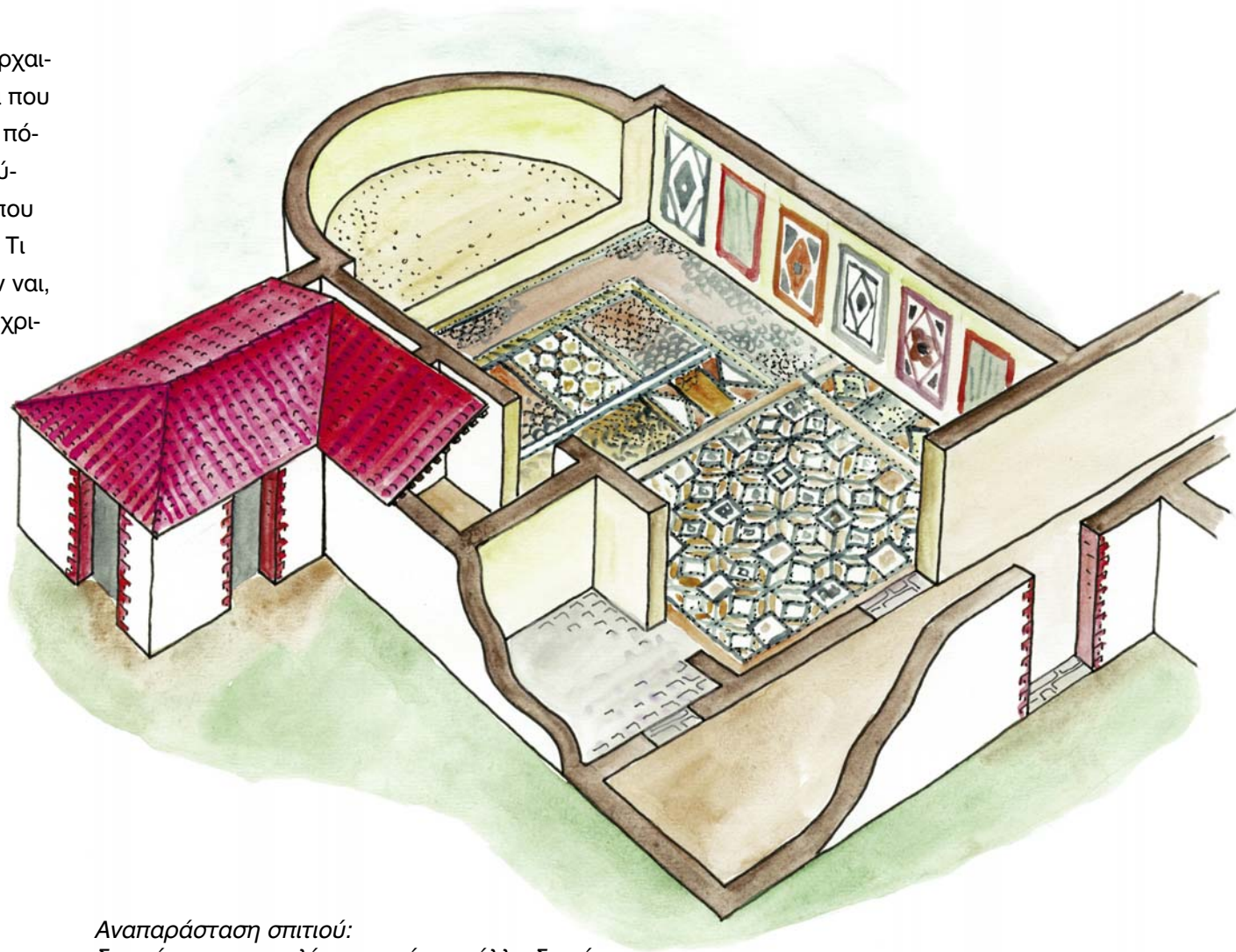
Για να καταλάβετε πόσο μεγάλη είναι η ρωμαϊκή αυτοκρατορία την εποχή αυτή, δεν έχετε παρά να τη συγκρίνετε με το σύγχρονο χάρτη που βρίσκεται δεξιά.

Βρείτε και γράψτε στο χάρτη τα ονόματα των σημερινών κρατών που βρίσκονται στη θέση των εδαφών της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Εργασία στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού ζητάει αρχαιολόγους για να καταγράψουν τα αντικείμενα που εκτίθενται στην αίθουσα «Παλαιοχριστιανική πόλη και κατοικία». Στη συνέχεια θα τα ερμηνεύσουν και θα τα συνδέσουν με τους χώρους που βρέθηκαν κατά τη διάρκεια των ανασκαφών. Τι λέτε; Μπορείτε να βοηθήσετε το μουσείο; Αν ναι, πηγαίνετε κατευθείαν στην αίθουσα «Παλαιοχριστιανική πόλη και κατοικία» και ξεκινήστε τη δουλειά. Στις επόμενες σελίδες θα βρείτε ειδικές φόρμες καταγραφής που θα σας βοηθήσουν στη δουλειά σας. Εάν έχετε άγνωστες λέξεις σχετικά με τα αντικείμενα του μουσείου μπορείτε να ανατρέχετε στο γλωσσάρι που υπάρχει στη σελίδα 15.

Αναπαράσταση σπιτιού:
διακρίνεται το τρικλίνιο και κάποια άλλα δωμάτια.

Στο κέντρο της αίθουσας, βρίσκεται το δωμάτιο ενός σπιτιού που βρέθηκε στην Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης. Το δωμάτιο αυτό, που ονομάζεται τρικλίνιο, ήταν ο χώρος για τα γεύματα. Πήρε το όνομά του από τις τρεις κλίνες (κρεβάτια) που βρίσκονταν στο ημικύκλιο. Στις κλίνες έτρωγαν οι προσκεκλημένοι ξαπλωμένοι. Οι άνθρωποι που έμεναν στο σπίτι αυτό χρησιμοποιούσαν αντικείμενα όπως αυτά που βρίσκονται στην αίθουσα της έκθεσης.

Σε τι χρησίμευαν οι κλίνες;

.....
.....

Με ποιο δωμάτιο του δικού μας σπιτιού αντιστοιχεί το τρικλίνιο;

.....
.....

Το τρικλίνιο της αίθουσας βρέθηκε .....

.....
.....

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τι σχήμα έχει το τρικλίνιο;

Με τι είναι διακοσμημένοι οι τοίχοι και τα πατώματα;

Παρατηρήστε τα ψηφιδωτά. Με τι υλικά είναι φτιαγμένα;

Περιγράψτε τα σχέδια και τα χρώματα στις τοιχογραφίες.

Σχέδια:

Χρώματα:

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ετοιμάστε ως αρχαιολόγοι μια διάλεξη, όπου θα παρουσιάσετε τα στοιχεία που καταγράψατε στο μουσείο και τις πληροφορίες που συλλέξατε. Χρησιμοποιήστε εικόνες και σκίτσα δικά σας ή του βιβλίου ως συνοδευτικό υλικό.

2. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Γιατί το δωμάτιο αυτό ονομάστηκε τρικλίνιο;

Σε τι χρησίμευε το τρικλίνιο; (παρατηρήστε το σκίτσο στη σελίδα 5).

Το σπίτι αυτό ανήκει σε:

- πλούσιο
 φτωχό

Γράψτε δύο λόγους που να δικαιολογούν την απάντησή σας.

1

2

Τι άλλα δωμάτια θα είχε το σπίτι αυτό;

Ποιοι έκαναν τις δουλειές στο σπίτι αυτό; (μαγείρεμα, σερβίρισμα φαγητού, καθάρισμα)

- Άντρες Γυναίκες Δούλοι

3. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Με ποιους τρόπους διακοσμούμε εμείς τους τοίχους και τα πατώματα των δικών μας σπιτιών;

Τοίχοι:

Πατώματα:

Με ποιο δωμάτιο του δικού μας σπιτιού αντιστοιχεί το τρικλίνιο;

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Το δωμάτιο αυτό έχει εμβαδόν 77μ². Ένα τέτοιο σπίτι μπορεί να είχε εμβαδόν από 800μ² έως και 1500μ². Μπορείτε να μετρήσετε και να βρείτε το εμβαδόν του δικού σας σαλονιού; Ρωτήστε στη συνέχεια τους γονείς σας να μάθετε πόσο είναι το εμβαδόν όλου του σπιτιού σας. Τι συμπεράσματα βγάξετε;

Το εμβαδόν του δικού μου σαλονιού είναι .....μ².
Το εμβαδόν όλου του σπιτιού μας είναι ..... μ².
Συγκρίνοντας το τρικλίνιο και το σπίτι αυτό με το δικό μας σαλόνι και το δικό μας σπίτι καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι:

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Βρείτε τα λυχνάρια που εκτίθενται στην αίθουσα. Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;

.....
 .....

Βρείτε τα κλειδιά που εκτίθενται στην αίθουσα. Πόσα είναι;

.....
 .....

Βρείτε τις κλειδαριές. Πόσες είναι;

.....
 .....

Από τι υλικό είναι φτιαγμένα τα κλειδιά και οι κλειδαριές;

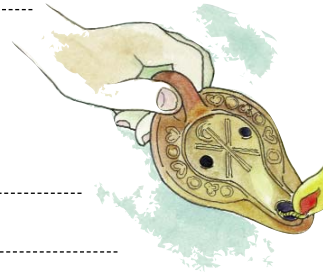
.....
 .....

2. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Σε τι χρησίμευαν τα λυχνάρια; (παρατηρήστε το σκίτσο)

.....
 .....

Τι χρειάζονταν για να λειτουργήσουν;

Γιατί είναι μαυρισμένα στην άκρη;

.....
 .....

Από τι άλλα υλικά μπορούσαν να είναι;

.....
 .....

Αν κάνατε ανασκαφή σε μια πόλη, πού θα βρίσκατε λυχνάρια;

.....
 .....

Σε τι χρησίμευαν τα κλειδιά και οι κλειδαριές;

.....
 .....

3. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα εμείς χρησιμοποιούμε λυχνάρια;

- Ναι
 Όχι

Αν όχι, από τι αντικαταστάθηκαν;

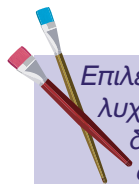
.....
 .....

Αν είχατε ένα λυχνάρι, πώς θα το χρησιμοποιούσατε;

.....
 .....

Τα κλειδιά και οι κλειδαριές της έκθεσης μοιάζουν με τα δικά μας κλειδιά και τις κλειδαριές;

.....
 .....

Επιλέξτε και ζωγραφίστε στη σελίδα 14, ένα λυχνάρι από την έκθεση ή άλλα δικά σας σε διάφορα σχήματα, π.χ. σε σχήμα ζώου ή φυτού.

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ετοιμάστε ένα άρθρο για εφημερίδα, όπου θα παρουσιάσετε τα στοιχεία που καταγράψατε στο μουσείο. Χρησιμοποιήστε και σκίτσα δικά σας που θα συνοδεύουν το κείμενο.

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Βρείτε τα αγγεία που χρησιμοποιούνταν για το μαγείρεμα [τσουκάλια (=κατσαρόλες) και τηγάνια]. Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;

Τι χρώμα έχουν;

Κάποια απ' αυτά είναι μαυρισμένα. Γιατί;

Έχουν καπάκι;

Έχουν διακόσμηση;

Ναι Όχι

Γιατί;

2. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Σε τι χρησίμευαν τα τσουκάλια;

Σε τι χρησίμευαν τα τηγάνια;

Από τι άλλο υλικό μπορεί να τα έφτιαχναν;

Παρατηρήστε το μέγεθός τους και γράψτε για πόσα άτομα μπορούσαν να μαγειρέψουν στα τσουκάλια της έκθεσης.

Τα σκεύη αυτά ανήκαν σε

- πλούσιο σπίτι
 φτωχό σπίτι
 και στα δύο

Εάν ανήκαν σε πλούσιο σπίτι, ποιος τα χρησιμοποιούσε;

Εάν ανήκαν σε φτωχό σπίτι, ποιος τα χρησιμοποιούσε;

Εάν κάνατε ανασκαφή σε ποιο δωμάτιο του σπιτιού πιστεύετε ότι θα βρίσκατε τα σκεύη αυτά;

3. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Με ποια δικά μας σκεύη μοιάζουν τα σκεύη αυτά;

Από τι υλικό είναι τα δικά μας σκεύη;

Σήμερα εμείς χρησιμοποιούμε σκεύη μαγειρικής από το ίδιο υλικό;

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- Παρουσιάστε σε μια τηλεοπτική εκπομπή τα αποτελέσματα της έρευνάς σας. Φροντίστε για το εποπτικό μέρος (σκίτσα, φωτογραφίες κτλ.), όπως επίσης και για τα κείμενα που θα χρησιμοποιήσετε.

Σχεδιάστε ένα τσουκάλι στη σελίδα 14 και διακοσμήστε το

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Βρείτε τα πιάτα (πινάκια) που εκτίθενται στην αίθουσα (βρίσκονται σε δύο σημεία της αίθουσας).

Από τι υλικό είναι;

.....

Τι διακόσμηση έχουν;

.....

.....

Βρείτε τα κύπελλα που εκτίθενται στην αίθουσα.

Από τι υλικό είναι;

.....

Τι διακόσμηση έχουν;

.....

.....

Βρείτε τις κανάτες (οινοχόες).

Βρείτε δύο υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένες.

.....

Τι διακόσμηση έχουν;

.....

Διαλέξτε ένα πινάκιο ή ένα κύπελλο της έκθεσης, σχεδιάστε το στη σελίδα 14 και διακοσμήστε το όπως θέλετε εσείς.

2. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Σε τι χρησίμευαν τα πινάκια;

.....

Σε τι χρησίμευαν τα κύπελλα;

.....

Σε τι χρησίμευαν οι κανάτες;

.....

Ποιο από τα δύο υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένες οι οινοχόες χρησιμοποιήθηκε πρώτο;

.....

Ποιο υλικό είναι πιο ακριβό;

.....

Ποιο είναι πιο δύσκολο να κατασκευαστεί;

.....

Ποιο είναι πιο εύθραυστο;

.....

Από τι άλλα υλικά μπορούσαν να είναι κατασκευασμένα;

.....

Πού μπορεί να βρέθηκαν οι κανάτες αυτές;

σε πλούσιο σπίτι

σε φτωχό σπίτι

Εάν κάνατε ανασκαφή σε ποια δύο δωμάτια του σπιτιού πιστεύετε ότι θα βρίσκατε τις κανάτες, τα κύπελλα και τα πινάκια;

α. ....

β. ....

3. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Από τι υλικά είναι τα δικά μας

α. πιάτα;

.....

β. κύπελλα;

.....

γ. κανάτες;

.....

Τα πινάκια, τα κύπελλα και οι κανάτες της έκθεσης σε τι μοιάζουν με τα δικά μας σήμερα;

.....

Σε τι διαφέρουν;

.....

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ετοιμάστε τον κατάλογο των αντικειμένων που βρήκατε με σχέδια δικά σας και κείμενα από τις πληροφορίες που συλλέξατε κατά τη διάρκεια της εργασίας σας στο μουσείο. Στη συνέχεια παρουσιάστε τον στους συμμαθητές σας.

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Βρείτε τους αμφορείς, τα μεγάλα αγγεία με τις δύο λαβές (βρίσκονται σε δύο διαφορετικά σημεία στο μουσείο).

Από τι υλικό είναι φτιαγμένοι;

Τι σχήμα έχουν;

Τι χρώμα έχουν;

Τι διακόσμηση έχουν;

Στη σελίδα 14 σχεδιάστε έναν αμφορέα και ζωγραφίστε επάνω του μια χαρακτηριστική εικόνα ώστε να καταλαβαίνουμε το περιεχόμενό του.

2. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Παρατηρήστε προσεκτικά τους αμφορείς και σκεφτείτε τι περιείχαν μέσα: υγρά ή στερεά; Δικαιολογήστε τη απάντησή σας.

Ένας αμφορέας έχει κοχύλια κολλημένα επάνω του. Γιατί;

Εάν κάνατε ανασκαφή, σε ποια δωμάτια του σπιτιού πιστεύετε ότι θα βρίσκατε τα αγγεία αυτά;

Κάποιοι από τους αμφορείς βρέθηκαν σε ανασκαφές εκτός σπιτιού. Μπορείτε να σκεφτείτε πού μπορεί να βρέθηκαν;

3. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Εμείς σήμερα δεν έχουμε αμφορείς. Τι «αγγεία» χρησιμοποιούμε στη θέση τους για αποθήκευση και μεταφορά;

Ονομάστε δύο υλικά από τα οποία φτιάχνουμε σήμερα τα δικά μας αποθηκευτικά σκεύη.

Τι βάζουμε εμείς μέσα στα δικά μας αποθηκευτικά σκεύη;

Εάν είχατε έναν αμφορέα στο σπίτι σας πώς θα τον χρησιμοποιούσατε;

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Γράψτε την ιστορία του αμφορέα με τα κοχύλια.

ΚΑΡΤΕΛΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Βρείτε τα υφαντικά βάρη. Από τι υλικό είναι;

Βρείτε τις σακοράφες. Από τι υλικό είναι;

Βρείτε τα ρούχα που εκτίθενται στο μουσείο. Τι σχέδια μπορείτε να διακρίνετε επάνω τους;

Παρατηρήστε την εικόνα που υπάρχει στην αίθουσα με τους ανθρώπους της εποχής. Πιστεύετε ότι τα ρούχα της έκθεσης ανήκαν σε άντρα ή σε γυναίκα;

Γιατί δεν σώζονται πολλά ρούχα από την αρχαιότητα;

2. ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Παρατηρήστε το σκίτσο της σελίδας και γράψτε σε τι χρησιμεύει ο αργαλειός.

Σε τι χρησιμεύουν τα υφαντικά βάρη;

Ποιος δούλευε στον αργαλειό;

Αργαλειό θα είχαν:

οι πλούσιοι   οι φτωχοί   και οι δύο

Εάν κάνατε ανασκαφή, σε ποια δωμάτια του σπιτιού πιστεύετε ότι θα βρίσκατε τα αντικείμενα αυτά;

3. ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα χρησιμοποιούμε:

- τον αργαλειό;

- τα υφαντικά βάρη;

- τις σακοράφες;

Από τι αντικαταστάθηκε ο αργαλειός;

Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχουν τα ρούχα της έκθεσης με τα δικά μας ρούχα;

Ομοιότητες:

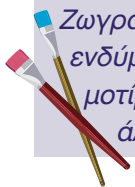
Διαφορές:

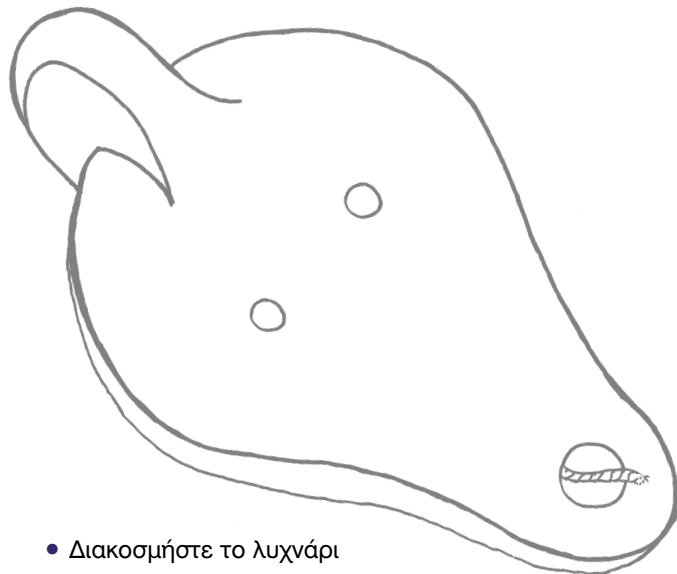
ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας σε μια ραδιοφωνική εκπομπή με τη μορφή συνέντευξης. Σκεφτείτε και τη μουσική που θα χρησιμοποιήσετε.

Ζωγραφίστε και διακοσμήστε στη σελίδα 14 τα ενδύματα της εποχής (ή σύγχρονα ρούχα) με μοτίβα από τοιχογραφίες, ψηφιδωτά ή απ' ό,τι άλλο συναντήσατε στο μουσείο.

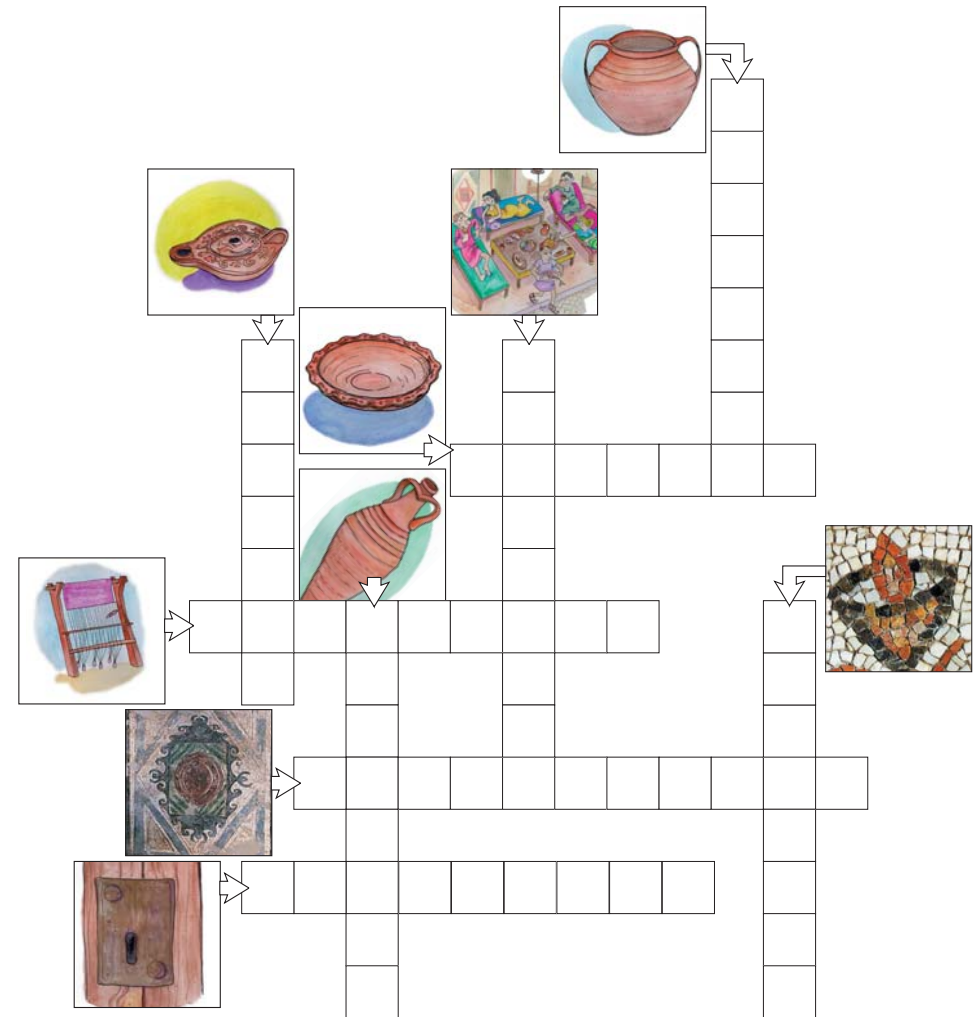
- Το μουσείο κάνει διαγωνισμό με θέμα «ένα αγγείο διηγείται την ιστορία του». Τα κείμενα που θα γράψετε θα πρέπει να τα στείλετε στο μουσείο για να βραβευτεί το καλύτερο. Περιμένουμε τις απαντήσεις σας το συντομότερο δυνατόν.
- Επιλέξτε ένα αντικείμενο του μουσείου, ζωγραφίστε το και χρωματίστε το με έντονα χρώματα. Ενώστε όλες τις ζωγραφιές και δημιουργήστε ένα μεγάλο κολάζ.
- Δημιουργήστε με την ομάδα σας το δικό σας εικονογραφημένο γλωσσάρι για τα εκθέματα του μουσείου με απλούς ορισμούς που απευθύνονται στους συμμαθητές σας.

- Διακοσμήστε το λυχνάρι

- Φτιάξτε μαζί με τους συμμαθητές σας ένα δικό σας παιχνίδι με τις εικόνες των αντικειμένων που έχετε ζωγραφίσει.
- Ζωγραφίστε το ψηφιδωτό που σας άρεσε και στη συνέχεια ενώστε τις ζωγραφιές σας σε ένα μεγάλο κολάζ.
- Χωρισμένοι στις ομάδες σας σχεδιάστε σε μεγάλα χαρτόνια το δάπεδο του τρικλινίου. Διακοσμήστε το σχεδιάζοντας διάφορα μοτίβα. Στο σχολείο γεμίστε τα μοτίβα με περίεργα υλικά π.χ. σχοινί, μπαλάκια από χαρτί γκοφρέ, μεγάλα κομμάτια κόλλες γλασέ, σφουγγάρια και ό,τι άλλο σκεφτείτε εσείς.

Λύστε το εικονόλεξο

Σελίδα για ζωγραφική

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

αγγεία: γενική ονομασία για όλα τα σκεύη αποθήκευσης, μεταφοράς, φαγητού κτλ. όπως αμφορείς, πιάτα, πιθάρια, κύπελλα κ.ά. σκεύη

αλιευτικά σύνεργα: αντικείμενα που χρησιμοποιούνται στο ψάρεμα (η αλιεία = το ψάρεμα)

αμφορέας: μεγάλο πήλινο αγγείο με δύο λαβές και μικρό στόμιο για αποθήκευση και εμπόριο υγρών κυρίως αλλά και στερεών προϊόντων

εγχειρίδιο: μαχαιράκι, συνήθως πολεμικό όπλο

εξάγιο: γυάλινο μέτρο βάρους για τον έλεγχο του βάρους των χρυσών νομισμάτων

επίθημα κιονοκράνου: αρχιτεκτονικό τμήμα πάνω από το κιονόκρανο

επιρράμματα: κομμάτια από ύφασμα με σχέδια, που τα έραβαν πάνω σε ρούχα

επισκοπείο: συγκρότημα κτιρίων που περιελάμβανε την κατοικία του επισκόπου και άλλα διοικητικά κτίρια

επιτύμβια επιγραφή: επιγραφή συνήθως χαραγμένη πάνω σε ταφική μαρμάρινη πλάκα

επιτύμβιος: αυτός που βρίσκεται πάνω στον τύμβο, δηλαδή επάνω στον τάφο (τύμβος = τάφος)

καλλωπισμός: στολισμός, περιποίηση ομορφιάς

κιονόκρανο: αρχιτεκτονικό κομμάτι που τοποθετείται στην κορυφή ενός κίονα

κτητορική επιγραφή: επιγραφή που έχει το όνομα του κτήτορα, δηλαδή αυτού που πλήρωσε για να κτιστεί το κτίριο

μήτρα λυχναριών: καλούπι για να φτιάχνουν λυχνάρια

μικρογραφία: μικρή ζωγραφιά που βρίσκεται σε χειρόγραφα και επεξηγεί ή διακοσμεί το κείμενο

μυροδοχείο: μπουκαλάκι για μύρο, άρωμα

οινοχόη: κανάτα για κρασί

οξυπύθμενος: αυτός που έχει οξύ πυθμένα, μυτερή βάση

οστέινος: κοκάλινος, φτιαγμένος από κόκαλο (οστό= κόκαλο)

περόνη: διακοσμητική καρφίτσα για να κρατά τα ρούχα

πηνίο: καρούλι

πινάκιο: πιάτο

πυξίδα: αγγείο για κοσμήματα

σκυφοειδή: αυτά που μοιάζουν σαν σκύφοι, μικρά κύπελλα που το στόμιό τους είναι πιο φαρδύ από τη βάση

σπαθίον: έτσι λεγόταν στην πρωτοβυζαντινή εποχή ο οξυπύθμενος αμφορέας γιατί έμοιαζε σαν σπαθί

σταθμίο: σταθερό βάρος που χρησιμοποιόταν στις παλιές ζυγαριές για το ζύγισμα, ζύγι.

τρικλίνιο: αίθουσα υποδοχής και συμποσίων

τριχολαβίδες: τσιμπιδάκια για να βγάζουν τις τρίχες

υφαντικά βάρη: πήλινα βάρη όρθιου αργαλειού για να κρατούν τεντωμένες τις κλωστές

χειρόγραφο: κείμενο σε πάπυρο ή περγαμνή γραμμένο με το χέρι

χύτευση: διαδικασία κατά την οποία λιώνουμε το μέταλλο και το χύνουμε σε καλούπι για να πάρει το σχήμα που θέλουμε

ωτογλυφίδες: «μπασουνάκια» για να καθαρίζουν τα αυτιά ή για να ανακατεύουν αλοιφές για ιατρική και καλλωπιστική χρήση.

Βιβλία για παιδιά

Ρωμαϊκή εποχή

- Σ. Μακίβερ, *Αρχαία Ρώμη* (σειρά: Βιβλία γεμάτα γνώσεις), εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997.
- Μαυροειδή-Παπαδάκη, *Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης*, εκδ. Καστανιώτης.
- A. Ganeri, *Αυτοκράτορες και μονομάχοι και άλλα επαγγέλματα στην αρχαία Ρώμη*, εκδ. Σίρρις, Αθήνα 1999.
- S. James, *Αρχαία Ρώμη* (σειρά: Ματιές στην ιστορία), εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1993.
- Morley, *Περιπλάνηση σε μια ρωμαϊκή βίλα*, εκδ. Μοντέρνοι Καιροί, Αθήνα 1999.
- P. Ventura και G. Paolo Ceserani, *Πομπηία και η έκρηξη του Βεζούβιου* (σειρά: Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς), εκδ. Άμμος, Αθήνα 1992.

Βυζαντινή εποχή

- Τ. Κόλια, *...απ' των κάστρων τις Χρυσόπορτες* (Σειρά: Στους δρόμους του Βυζαντίου 2.), εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 1998.
- Θ. Μαρκόπουλου, *στο σχολείο ...με χαρτί και καλαμάρι*, (Σειρά: Στους δρόμους του Βυζαντίου 3.) εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 1999.
- Μ. Ντεκάστρο, *Το τέλος του Βυζαντίου*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1995.
- Μ. Ντεκάστρο, *Βυζαντινή τέχνη, Οδηγός για παιδιά*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1990.
- Μ. Ντεκάστρο, *Διαβάζοντας τις βυζαντινές εικόνες*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.
- Κ. Σίνου, *Στην πόλη του Αϊ Δημήτρη*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1982.
- Ε. Σταμπόγλη, *Πρόσκληση σε γεύμα* (Σειρά: Στους δρόμους του Βυζαντίου 1.), εκδ. Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 1997.

Σχεδιασμός-κείμενα Εύα Φουρλίγκα, αρχαιολόγος - μουσειολόγος
Σταύρος Γρόσδος, εκπαιδευτικός
Γενική επιμέλεια Δημήτρης Ναλπάντης, αρχαιολόγος
Σχέδια Γιώργος Δημητριάδης, αρχιτέκτονας

Copyright Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
Εύα Φουρλίγκα
Σταύρος Γρόσδος

Έκδοση Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Παραγωγή εντύπου Θωμάς Γκινούδης

ISBN 960-86447-3-9

Θεσσαλονίκη 2003